

Anton Tomaž Linhart

Županova Micika

Obnova

Baron Naletel je poskušal prepričati poroko med Matičkom, svojim vrtnarjem, in služkinjo Nežko, ker jo je želel zase.

Zaradi dolgov je Matičku grozila poroka s staro Marijo Smrekarico z Gobovega gradu. Študenta Tončka je zaradi smukanja okoli deklet baron poslal nazaj v Ljubljano, vendar se je fant vrnil, da bi bil zvečer na grajskem plesu. Nežka je baronici Rozali povedala o Naletelovem dobrikanju, zato sta za sestanek v gozdičku namesto Nežke pripravljali Tončka, oblečenega v Nežko. Med preoblačenjem je prišel v ženino sobo baron, ki bi bil rad vedel, ali je res, da se je njegova žena sestajala z nekim gospodom. Pismo si je izmislil Matiček, da bi postal baron ljubosumen. Takrat je delavec Gašper prinesel v sobo cvetlični lonec, ki ga je nekdo razbil pri skoku skozi okno. Izgubljeno pismo je pokazalo, da je bil to Tonček. Matiček se je javil, da je skočil skozi okno, pismo pa mu je dal Tonček, da bi ga bolje zapečatili. Tajnik Žužek je prinesel akte, ki so Matička bremenili v zvezi s Smrekarico. Baron je Matičku grozil z zaporom. Baronica je sklenila, da se bo v gozdičku sama srečala z baronom, preoblečena v Nežko. Nežka je obljubila baronu, da bo prišla na zmenek, če ji da doto (s tem bi bil Matičkov dolg poplačan). Obravnava na sodišču proti Matičku se je končala v njegovo korist. Pokazalo se je, da je Žužek njegov oče, Smrekarica pa mama. Obetala se je dvojna poroka: Žužka s Smrekarico ter Matička in Nežke. Baron je med dekleti, ki so prinesle gospe rože, prepoznal tudi preoblečenega Tončka, vendar mu je moralo biti vse odpuščeno, ko se je zanj zavzela županova žena Jerica.

Na večerni zmenek z baronom sta prišli Nežka in baronica, ki sta bil preoblečeni ena v drugo. Baron je videl ženo, kako se je umaknila v vrtno utico z drugim, tujim moškim. Stekel je za njima in ugotovil, da je bil ta moški Matiček in da je bila ženska Nežka, preoblečena v njegovo ženo. Torej je nekaj trenutkov pred tem dvoril svoji ženi, misleč, da je Nežka. Baronica je osramočenemu možu vse odpustila. Matiček je poslal po Smrekarico, da bi lahko slavili dvojno poroko.

1. Čim bolj natančno opiši književni prostor. Iz katerih delov besedila si razbral podatke o njem?

Zgodba se dogaja v graščini na podeželju. To je vzrok, da je ravnanje vplivnejših ljudi na nekoliko višji stopnji kulturne izobraženosti in obnašanja. Pozna pa se vpliv preprostih kmečkih ljudi, ki poskušajo uveljaviti svoja mnenja o določenih stvareh. Zavzemajo se za uporabo slovenskega jezika, kar pa si lahko razložimo s tem, da jim je bila nemščina, ki se je takrat uporabljala pri vseh uradnih postopkih, dokaj neznana.

Del igre se odvija na gradu, kjer vladata baron Naletel in njegova žena Rozala. Prihaja do raznih konfliktov, zaradi česar se spreminja tudi dramski prostor. Tako Matičku sodijo zunaj, na travniku, kamor postavijo klopi in stole za obtoženca in vse druge uradne osebe. Tudi zaključek je na prostem, namreč v majhni leseni uti, kjer se zbirajo vse glavne osebe, dokler po spletu naključij ne pride do razpleta, s katerim so vsi zadovoljni.

Do teh sklepov sem prišel na podlagi besedila samega in pa seveda didaskalij.

2. Iz katerih delov drame lahko razbereš književni čas? Katero obdobje je predstavljeno?

Književni čas lahko ugotovimo, če se natančneje poglobimo v sam koncept drame. Kmalu nam postane jasno, da se zgodba vrti okrog plemstva in podložnikov, neizobraženih kmetov. Torej fevdalni sistem, ki so ga močno kritizirali v času razsvetljenstva, ko je živel tudi Linhart. Za razsvetljenje je bil značilen upor zatiranih meščanov. Pod geslom francoske revolucije "Svoboda, enakost, bratstvo" je prišlo do prodora kmetov in delavcev. Prišlo je do nasprotovanja absolutističnemu vladanju. Delna enakopravnost družbenih slojev pa je prinesla pogoje za hitrejši vsesplošni napredek. Na to kaže že dogodek, ko se Matiček zagovarja pred sodiščem in zahteva, naj mu obtožnico berejo v njemu razumljivem, slovenskem jeziku, ne pa v nemščini, ki je ne obvlada. S tem je ohranil eno izmed temeljnih človekovih pravic, pravico do svoje in narodne samostojnosti in se uprl potujčevanju.

3. Zapiši Matičkovo in Nežkino zgodbo. Razloži njuna pričakovanja. Se uresničijo? Opiši njun odnos do gospode. Se ti zdi tak odnos tipičen za tisto obdobje?

Matiček, ki je bil baronov vrtnar, in služkinja Nežka sta se želela poročiti. Njuni poroki je nasprotoval baron Naletel, ki mu je bila Nežka zelo všeč. Zato se je venomer potegoval za njeno naklonjenost. Zaljubljenca pa se nista ozirala na mnenje drugih, temveč sta hotela le v miru uživati zakonsko življenje. Pričakovala sta, da bosta deležna vse moralne podpore s strani baronice in barona. Zato sta se do njiju obnašala zelo vljudno, na trenutke pa tudi grobo in odrezavo, kar daje zgodbi poseben čar.

Odnosi med plemstvom so bili v tistih časih zelo površinski, vsak je skrbel le za svoje lastno ugodje. Plemiči so seveda računali na zvestobo svojih podložnikov, vendar so se jim ti pod pritiskom vseh nevšečnosti, ki so se kopičile skozi desetletja, uprli. Zato je v pogovorih med baronom in Matičkom večkrat čutiti tudi kanček ironije.

4. Zapiši zgodbo barona Naletela in baronice Rozale. Ali se Linhart loteva teme, povezane z njuno zgodbo (zakonska zvestoba), resno in poglobljeno ali lahkotno in površinsko? Utemelji svoje mnenje.

Baron Naletel in baronica Rozala sta tekom let vzpostavila zelo zanimiv odnos. Baronica predstavlja trdno zvestobo, ki je ne premaga vsaka življenjska težava in neprijetnost. Njen mož pa je ravno nasprotno. S svojimi ljubezenskimi avanturami neprestano seje nemir v njun monoton zakon. Baronici njegove pustolovščine seveda ne ostanejo vekomaj prikrite. Pogosto zve za vse njegove male skrivnosti, ki mu jih pozneje tudi očita. S tem ga postavlja v nerodne položaje, iz katerih se mora potem čim lepše izvleči. Vidi se, da baronica ob tem na nek način uživa.

To življenje pa je pravzaprav tudi povod in ena izmed glavnih tem za Linhartovo igro. Nezvestobo prikaže zelo lahkotno in na trenutke se nam zazdi, da je to pri plemstvu nekaj povsem samoumevnega. Vsekakor pa poskuša predstaviti zakon kot sveto stvar in eno izmed najpomembnejših stvari v življenju. To je vidno tudi pri Matičku, ko le-ta želi, da bo Nežka pri poroki nosila t.i. "deviški venec". Iz tega je razvidno, da mu zvestoba predstavlja eno izmed temeljnih kvalitiet človeka. O tej stvari pa bi morda še lahko razglabljal nekoliko bolj poglobljeno, kot je to storil v tej drami.

5. Kaj iz besedila razbereš o odnosih med Žužkom in Smrekarico? Označi Žužka in razmisli, ali se njegova notranja podoba skozi dramo spreminja. Utemelji svoje mnenje.

Žužek in Smrekarica sta bila pred leti zaljubljenca. Plod njune ljubezni je bil tudi Matiček ali kot sta ga onadva sprva imenovala, Jurček. Ker pa sta bila takrat še oba premlada, sta otroka zavrgla in ločeno živela dalje. Naključje pa je hotelo, da so se njihove življenjske poti ponovno srečale. Tokrat je bil Žužek v vlogi enega izmed tožnikov, Smrekarica pa je tožila Matička, ker naj bi mu pred leti posodila nekaj denarja, ta pa ji ga še ni vrnil. Zato je od njega zahtevala, naj se poroči z njo. Matiček se s tem seveda ni strinjal, saj je ljubil Nežko.

Med sodno obravnavo pa se stanje izkristalizira, saj Žužek prizna, da je Matiček njegov dolgo izgubljeni sin ter da je Smrekarica Matičkova mati. Zato se odločijo, da bodo priredili dvojno poroko med Nežko in Matičkom ter med Smrekarico in Žužkom.

To je tudi vzrok za spreminjanje Žužkovega mišljenja in njegovega odnosa do Matička. Sprva se do njega obnaša zelo nevljudno, saj hoče le izterjati pravico. Ko pa se zave, da je on v resnici njegov sin, se odnosi med njima otoplijo. V poznejših zadevah postane celo neke vrste njegov zaupnik.